بسم الله الرحمن الرحیم

۱۳۹۷

فارسی

پایهٔ هشتم | دورهٔ اوّل متوسطه

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب :	فارسی پایهٔ هشتم دورهٔ اوّل متوسطه ـ ۱۱۵
پدیدآورنده :	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف :	دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری
شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف :	حسن ذوالفقاری، حاتم زندی، مهدی آذرحزین، زهرا سلطانی‌مطلق، ابراهیم هداوندمیرزایی، حجّت کجانی‌حصاری و علی رضا چنگیزی (اعضای شورای برنامه‌ریزی) حسین قاسم‌پورمقدّم، فریدون اکبری شِلدره، معصومه نجفی‌بازکی، محمدرضا سنگری و شهناز عبادتی (اعضای گروه تألیف) ـ حسن ستایش (ویراستار)
مدیریت آماده‌سازی هنری :	اداره کلّ نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
شناسه افزوده آماده‌سازی :	لیدا نیک‌روش (مدیر امور فنی و چاپ) ـ مجید ذاکری یونسی (مدیر هنری) ـ جواد صفری (نگاشتارگر|طراح گرافیک|، طراح جلد و صفحه‌آرا) ـ سانیا پور حسینی گرکانی، سحر خراسانی، فاطمه رادپور، مریم طباطبایی، صبا صفا و حافظ میرآفتابی (تصویرگر) ـ کامران انصاری (طراح خط رایانه‌ای) ـ زهرا ایمانی‌نصر، سیده فاطمه محسنی، فاطمه گیتی‌جبین، زهرا رشیدی‌مقدم، سپیده ملک‌ایزدی، حمید ثابت کلاچاهی، فاطمه رئیسیان فیروزآباد (امور آماده‌سازی)
نشانی سازمان :	تهران : خیابان ایرانشهر شمالی ـ ساختمان شمارهٔ ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی) تلفن : ۹ـ۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ وبگاه : www.chap.sch.ir و www.irtextbook.ir
ناشر :	شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران : تهران ـ کیلومتر ۱۷ جادهٔ مخصوص کرج ـ خیابان ۶۱ (دارو پخش) تلفن : ۵ـ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۱۳۹ـ۳۷۵۱۵
چاپخانه :	شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
سال انتشار و نوبت چاپ :	چاپ پنجم ۱۳۹۷

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به‌صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع، بدون کسب مجوز ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

شابک ۳-۲۳۴۸-۰۵-۹۶۴-۹۷۸ ISBN 978-964-05-2348-3

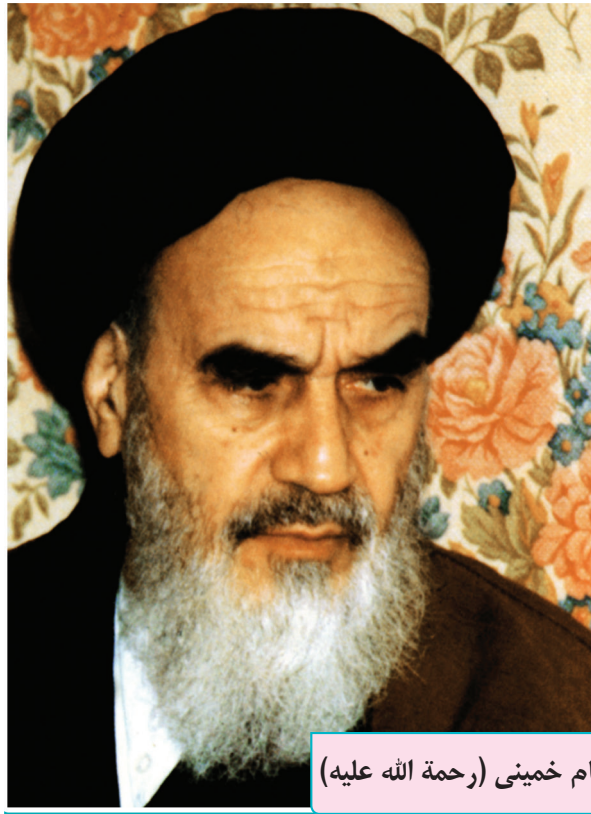

امام خمینی (رحمة الله علیه)

فرزندان عزیزم، امید است با نشاط و خرّمی درس‌هایتان را خوب بخوانید و درهمان حال، به وظایف اسلامی که انسان‌ها را می‌سازد، عمل کنید و اخلاق خود را نیکو کنید و اطاعت و خدمت پدران و مادرانتان را غنیمت شمارید.

فهرست

مقدّمه ۶

ستایش: به نام خدایی که جان آفرید ۹

فصل اوّل: زیبایی آفرینش ۱۱

۱۲ درس اوّل ـ پیش از اینها

۱۶ حکایت: به خدا چه بگویم؟

۱۷ درس دوم ـ خوب جهان را ببین! صورتگر ماهر

۲۳ روان‌خوانی: جوانه و سنگ

فصل دوم: شکفتن ۲۹

۳۰ درس سوم ـ ارمغانِ ایران

۳۵ حکایت: همدلی و اتّحاد

۳۶ درس چهارم ـ سَفَر شکفتن

۴۲ شعرخوانی: شوق مهدی (عج)

فصل آزاد : ادبیات بومی (۱) ۴۳

۴۴ درس پنجم ـ آزاد

۴۶ حکایت / شعر خوانی

فصل سوم: سبکِ زندگی ۴۷

۴۸ درس ششم ـ راهِ نیک بختی

۵۱ درس هفتم ـ آداب نیکان

۵۸ حکایت: خودشناسی

۵۹ درس هشتم ـ آزادگی

۶۳ روان‌خوانی: آقا مهدی

زیبایی آفرینش

۲

شکفتن

فصل آزاد: ادبیات بومی (۱)

۳

سبکِ زندگی

فصل چهارم: نام‌ها و یادها | ۶۷

۶۸ | درس نهم ـ نوجوان باهوش، آشپززادهٔ وزیر، گریهٔ امیر

۷۵ | درس دهم ـ قلم سحرآمیز، دو نامه

۸۰ | حکایت: نام خوش‌بو

۸۱ | درس یازدهم ـ پرچم‌داران

۸۶ | شعرخوانی: ای وطن من

فصل پنجم: اسلام و انقلاب اسلامی | ۸۹

۹۰ | درس دوازدهم ـ شیرِ حق

۹۳ | حکایت: اِنْ شاءَالله

۹۴ | درس سیزدهم ـ ادبیات انقلاب

۹۹ | درس چهاردهم ـ یاد حسین علیه‌السلام

۱۰۲ | روان‌خوانی: شوق آموختن

فصل آزاد : ادبیات بومی(۲) | ۱۰۷

۱۰۸ | درس پانزدهم ـ درس آزاد

۱۱۰ | حکایت / شعر خوانی

فصل ششم: ادبیات جهان | ۱۱۱

۱۱۲ | درس شانزدهم ـ پرندهٔ آزادی، کودکان سنگ

۱۱۸ | درس هفدهم ـ راه خوشبختی

۱۲۳ | روان خوانی: آن سوی پنجره

نیایش | ۱۲۵

واژه نامه | ۱۲۷

اعلام: اشخاص...، آثار...، مکان‌ها | ۱۳۶

فهرست کتاب‌های مناسب | ۱۴۹

فهرست منابع | ۱۵۱

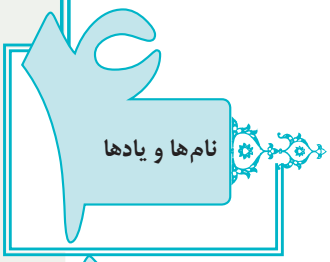

مقدّمه

سخنی با دبیران ارجمند

به نام خداوند جان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین

پروردگار حکیم را سپاس می‌گوییم که بختِ بلندِ خدمت به آموزش عمومی کشور را روزی ما قرار داده است.

پس از حمد و ستایش پروردگار مهربان، به آگاهی همکاران ارجمند می‌رسانیم که کتاب فارسی پایهٔ هشتم، بر بنیاد رویکرد عام «برنامهٔ درسی ملّی جمهوری اسلامی ایران»، یعنی شکوفایی فطرت الهی، استوار است و با توجّه به عناصر پنجگانهٔ علم، تفکر، ایمان، اخلاق، عمل و جلوه‌های آن در چهار پهنهٔ خود، خلق، خلقت و خالق، بر پایهٔ «برنامهٔ حوزهٔ تربیت و یادگیری زبان و ادبیات فارسی»، سازماندهی و تألیف شده است.

امیدواریم آموزش این کتاب، به رشد و شکوفایی زبان و ادب فارسی و پرورشِ بایسته‌تر نوجوانان یاری رساند و به گشایش کرانه‌های امید و روشنایی فراروی آینده‌سازان ایران عزیز بینجامد.

برای اجرای نیکوتر این برنامه و اثربخش ساختن فرایند یادگیری، توجّه شما همکاران ارجمند را به نکات زیر، جلب می‌کنیم:

- رویکرد خاص برنامهٔ فارسی‌آموزی، رویکرد مهارتی است؛ یعنی بر آموزش و تقویت مهارت‌های زبانی و فرا زبانی، تأکید

دارد و ادامهٔ منطقی کتاب‌های فارسی دورهٔ ابتدایی است؛ به همین روی، لازم است همکاران ارجمند از ساختار و محتوای کتاب‌های دورهٔ پیش، آگاهی داشته باشند.

- رویکرد آموزشی کتاب، رویکرد فعّالیت بنیاد و مشارکتی است؛ بنابراین، توصیه می‌شود در فرایند تدریس از طرّاحی و به کارگیری شیوه‌های یادگیری متنوّع و روش‌های همیاری و گفت‌وگو استفاده شود. حضور فعّال دانش‌آموزان در فرایند یاددهی ـ یادگیری، کلاس را سرزنده و بانشاط و آموزش را پویاتر می‌سازد و به یادگیری، ژرفای بیشتری می‌بخشد.
- در بخش مهارت‌های خوانداری، ویژگی‌های گفتاری و آوایی زبان فارسی همچون لحن، تکیه، آهنگ و خُرده مهارت‌های دیگر، به‌طور مناسب، مورد توجّه قرار گیرد.
- در آموزش، از بیان مطالب اضافی که به انباشت دانش و فرسایش ذهنی دانش‌آموزان، منجر می‌شود، پرهیز گردد. این موضوع به ویژه در دانش زبانی و ادبی، به طور جدّی رعایت شود. مباحث دستوری، ادبی و زبانی در سال‌های آینده، با گستردگی بیشتری، بیان خواهد شد؛ بنابراین، به همین اندازه و محدودهٔ کتاب، باید بسنده‌کرد.
- دانش زبانی و ادبی، برگرفته از متن درس است و پیوستگی زیادی با ساختار زبانی درس دارد. آموزش این نکات به درک و فهم بهتر متن، کمک می‌کند؛ بنابراین «متن‌محوری» در این بخش، از اصول مورد تأکید است.
- روان‌خوانی‌ها، شعرخوانی‌ها و حکایات با هدف پرورش مهارت‌های خوانداری، ایجاد نشاط و طراوت ذهنی، آشنایی با متون مختلف و مهم‌تر از همه، پرورش فرهنگ مطالعه و کتاب خوانی، در ساختار این کتاب گنجانده شده‌اند. در پایان هر «روان‌خوانی» بخش «فرصتی برای اندیشیدن» با دو پرسش، تدوین شده است. این پرسش‌ها برای تقویت سوادِ خواندن، توانایی درک و فهم، پرورش روحیهٔ نقد و تحلیل متون، تنظیم گردیده است.
- فعّالیت‌های بخش «گفت وگو» مربوط به قلمرو مهارت‌های گفتاری زبان است؛ از نوشتن پاسخ در این بخش، خودداری گردد تا فرصت پرورش سخن‌گویی و تقویت

فنّ بیان، فراهم آید و فرهنگ هم‌اندیشی و گفتمان سازنده و روحیهٔ نقدپذیری، نهادینه شود.

■ فصل «ادبیات بومی» با درس‌های آزاد، فرصت بسیار مناسب برای توجّه به گنجینه‌های فرهنگ سرزمینی و مشارکت دانش‌آموزان عزیز و دبیران گرامی در تألیف بخشی از کتاب است. پیشنهاد می‌شود برای تولید محتوای این درس‌ها به موضوع‌های متناسب با عنوان فصل در قلمرو فرهنگ، ادبیات بومی، آداب و سُنَن محلی، نیازهای ویژهٔ نوجوانان و دیگر ناگفته‌های کتاب توجّه شود.

■ فرصت‌ها و فعّالیت‌های نوشتاری به گونه‌ای طرّاحی و سازماندهی شده‌اند تا یادگیری و تثبیت آموخته‌ها و کاربرد صحیح آنها به درستی محقّق شود. فعّالیت‌های نوشتاری، تمرینی برای درست‌نویسی و تقویت سواد ادراکی محتوای کتاب فارسی است.

■ فعّالیت‌های نوشتاری باید در دفترچه پاسخ داده شوند. نوشتن پاسخ برخی از فعّالیت‌های نوشتاری درکلاس به صورت‌گروهی، به پرورش تفکّر دانش‌آموزان کمک می‌کند و روحیهٔ مشورت‌پذیری را شکوفا می‌سازد.

■ درس نگارش و انشا که در پرورش ذهن، خلّاقیت و تقویت توان نویسندگی بسیارمؤثر است، از مهر سال ۱۳۹۳، در قالب کتابی جداگانه، طرّاحی شده است؛ به همین سبب، فعّالیت‌هایی که در این کتاب ماهیت نگارشی داشتند، به آن کتاب راه یافتند.

■ همهٔ عناصرساختاری و محتوایی کتاب فارسی، بر بنیان اصول علم برنامه‌ریزی درسی، به صورت یکپارچه و درهم تنیده، سازماندهی شده‌اند؛ از این‌رو، آموزش این کتاب، می‌باید به یک دبیر واگذار گردد و برنامه‌ریزان محترم آموزشی مدارس نیز لازم است به این اصل، پایبند باشند و از تفکیک ساعات آموزشی و موادّ درسی (فارسی، املا) و تقسیم آن میان چند دبیر، به ویژه دبیران غیرمتخصص، جداً خودداری کنند.

■ زمان آموزش کتاب «فارسی» با املا، دو ساعت؛ و کتاب «آموزش مهارت‌های نوشتاری (نگارش و انشا)» هم دو ساعت در هفته است.

■ **گروه زبان و ادب فارسی**

■ **دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری**

■ **نشانی رایانه‌ای:** Literature_dept.talif.sch.roshd.ir

ستایش

ای نامِ نکوی تو، سرِ دفترِ دیوان‌ها

وی طلعتِ روی تو، زینتِ دهِ عنوان‌ها

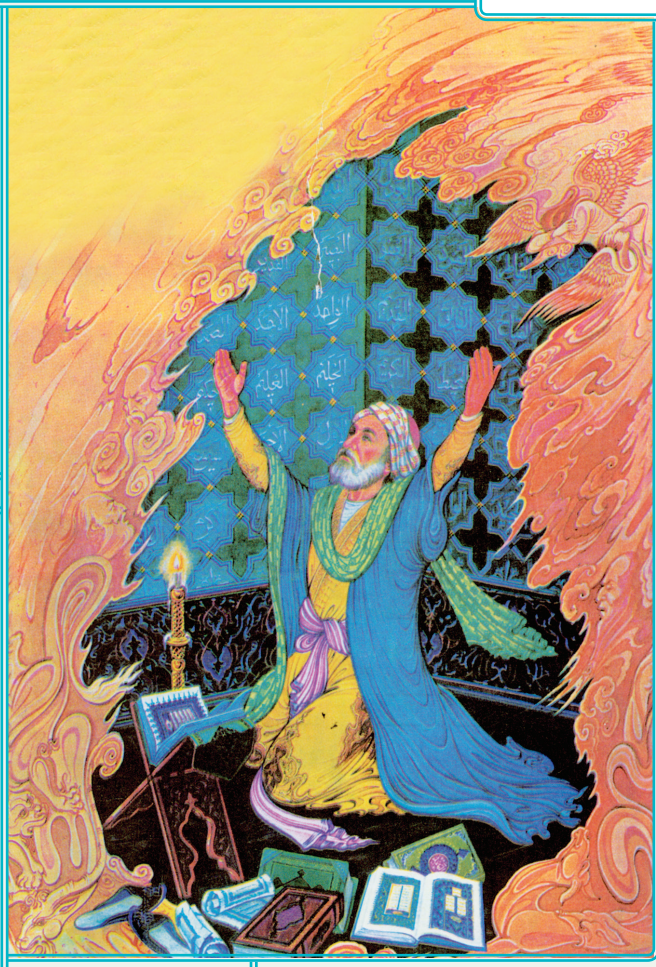

مستوره کردستانی

به نام خدایی که جان آفرید

۱ به نام خدایی که جان آفرید — سخن گفتن اندر زبان آفرید

خداوندِ بخشندهٔ دستگیر — کریمِ خطابخشِ پوزش‌پذیر

پرستارِ امرش همه چیز و کس — بنی آدم و مرغ و مور و مگس

یکی را به سر، برنهد تاجِ بخت — یکی را به خاک اندر آرد ز تخت

۵ گُلستان کُند آتشی بر خلیل — گروهی بر آتش بَرَد ز آب نیل

به درگاهِ لطف و بزرگیش بر — بزرگان نهاده بزرگی ز سر

جهان، مُتّفِق بر الهیتش — فرومانده از کُنهِ ماهیتش

بشر، ماورای جلالش نیافت — بَصَر، مُنتهای جمالش نیافت

تأمّل در آیینهٔ دل کنی — صفایی به تدریج، حاصل کنی

۱۰ مُحال است سعدی که راهِ صفا — توان رفت جز بر پی مصطفی

سعدی، بوستان